

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

วิวิธภาษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

วิธีภาษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๔๖-๗

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

ISBN 978-616-461-548-9

พิมพ์ครั้งที่สิบเจ็ด

พ.ศ. ๒๕๖๘

จำนวน ๑๑๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย องค์การค้ำของ สกสค.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์และโทรสาร ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ ต่อ ๓๑๘

www.suksapan.or.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิธีภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิธีภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ได้ปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพิจารณา ทำความเข้าใจการใช้ภาษาไทยเลือกรับสารอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งยังสามารถสื่อสารความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักการและบรรลุดตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ว่าที่ร้อยตรี

(ธนุ วงษ์จินดา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทที่ ๑

พูดดีมีเสน่ห์

ข้อคิดจากเรื่อง (๖) ความรู้เกี่ยวกับการพูด (๖) มารยาทในการพูด (๙)
การพูดในโอกาสต่าง ๆ (๑๐) คิดตรอง ลองทำดู (๑๔)

บทที่ ๒

ออมไว้ใส่ถุงแดง

ข้อคิดจากเรื่อง (๒๑) เรียนรู้เรื่องย่อความ (๒๒)
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายอัฒประกาศ (๒๘)
คิดตรอง ลองทำดู (๓๐)

บทที่ ๓

เมื่อแพะกลายเป็นสุนัข

ข้อคิดจากเรื่อง (๓๕) ความรู้เรื่องนิทานปัญจตันตระ (๓๕) การโน้มน้าวใจ (๓๖)
บทอ่านเสริม ขวนศีกษา วรรณากาลามสูตร (๔๐) คิดตรอง ลองทำดู (๔๓)

บทที่ ๔

ลูกผู้ชาย...ตัวเกือบจริง

ข้อคิดจากเรื่อง (๕๒) ลักษณะและองค์ประกอบของเรื่องสั้น (๕๒)
การประเมินคุณค่าของเรื่องสั้น (๕๙) คำซ้อน ๔ จังหวะ (๕๖)
บทอ่านเสริม สุภาษิตสอนเด็ก (๕๗) คิดตรอง ลองทำดู (๕๘)

บทที่ ๕

บันทึกท่องเที่ยวโลก

การเขียนบันทึก (๖๒) บันทึกการเดินทาง (๖๔)
บันทึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ (๖๗)
บันทึกเหตุการณ์สำคัญครั้งหนึ่งในชีวิต (๖๙) บันทึกประวัติชีวิต (๗๐)
มารยาทเกี่ยวกับการบันทึก (๗๒) การเขียนบรรยายและการเขียนพรรณนา (๗๒)
คิดตรอง ลองทำดู (๗๖)

บทที่ ๖

เย็นศิระเพราะพระบริบาล

เรียนรู้เรื่องเพลงสรเสริญพระบารมี (๔๒) คำยืมภาษาบาลี-ภาษาสันสกฤต (๘๗)
ข้อสังเกตคำยืมภาษาบาลี-ภาษาสันสกฤต (๘๙) คิดตรอง ลองทำดู (๙๐)

บทที่ ๗

พรที่สัมฤทธิ์

ข้อคิดจากเรื่อง (๙๖) ธรรมเนียมการให้พร (๙๖) คำอวยพร (๙๗)
คำสมาส (๙๙) คิดตรอง ลองทำดู (๑๐๖)

หน้า

บทที่ ๘

รื่นเริงเพลงร่ำวง

เรียนรู้เรื่องเพลงร่ำวง (๑๑๑) การละเล่นพื้นบ้าน (๑๑๓) ศึกษาคำศัพท์ (๑๑๓)
คำกริยา (๑๑๙) คำวิเศษณ์ (๑๑๘) วลีและกริยาวลี (๑๑๙)
คิดตรอง ลองทำดู (๑๒๒)

บทที่ ๙

พอใจให้สุข

ข้อคิดจากเรื่อง (๑๒๖) ความรู้เรื่องกลอน (๑๒๖) ลักษณะต่าง ๆ ของกลอน (๑๒๗)
กลอนประเภทต่าง ๆ (๑๓๑) คิดตรอง ลองทำดู (๑๓๖)

บทที่ ๑๐

ถูกประเด็นทำเป็นรายงาน

เรียนรู้เรื่องการประชุม (๑๔๒) รายงานการประชุม (๑๔๒)
ความรู้เกี่ยวกับการประชุม (๑๔๘) ภาษาที่ใช้ในการประชุม (๑๕๑)
มารยาทในการประชุม (๑๕๑) คิดตรอง ลองทำดู (๑๕๒)

บทที่ ๑๑

ความรับผิดชอบ

ข้อคิดจากเรื่อง (๑๕๗) เรียงความ (๑๕๗) การเรียบเรียง (๑๖๐)
ประโยคในภาษาไทย (๑๖๑) คำลักษณนาม (๑๖๕) คำบุพบท (๑๖๗)
คิดตรอง ลองทำดู (๑๖๘)

บทที่ ๑๒

โชคดีที่มีภาษาไทย

ราชาศัพท์ (๑๗๒) ข้อสังเกตบางประการในการใช้ราชาศัพท์ (๑๘๐)
คิดตรอง ลองทำดู (๑๘๒)

บทที่ ๑๓

วันที่ผมตื่นสาย

ข้อคิดจากเรื่อง (๑๙๐) ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น (๑๙๑)
คิดตรอง ลองทำดู (๑๙๗)

บทที่ ๑๔

เด็กชายเจ้าปัญญา

ข้อคิดจากเรื่อง (๒๐๙) นิทานชาดก (๒๐๕) นิทาน (๒๐๘)
คำราชาศัพท์ในนิทาน (๒๐๘) บทอ่านเสริม มหาภิกขวนร (๒๐๙)
คิดตรอง ลองทำดู (๒๑๒)

บรรณานุกรม

๒๑๓

พูดดีมีเสน่ห์

“พาทิมีสติรู้

รอกิด

รอบคอบชอบแลฝิต

ก่อนพรัอง

คำพูดพ่างลิขิต

เขียนร่าง เรียงแฮ

ฟังเพราะเสนาะต้อง

โสดทั้งห่างภัย”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พูดดีมีเสน่ห์

แจ่งเป็นเด็กหญิงอายุ ๑๓ ปี อยู่กับพ่อแม่ พี่ชาย และน้องสาวในบ้านหลังเล็ก ๆ ที่ปลูกอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้านของคุณยาย และบ้านของป้าวิมลอีก ๑ หลัง คุณยายมีลูกสาว ๒ คน คือ ป้าวิมลและวิภาแม่ของแจ่ง แจ่งรักคุณยายและชอบคุยกับคุณยายมาก ไม่ว่าแจ่งจะคิดจะทำอะไร แจ่งจะไปเล่า ไปปรึกษา และขอความเห็นจากคุณยายเสมอ วันนี้แจ่งทำการบ้านเสร็จเร็ว อยากคุยกับคุณยาย จึงไปหาคุณยายที่บ้าน

- แจ่ง : สวัสดีค่ะคุณยาย
 คุณยาย : จะสวัสดี นี่ยายทำลอดช่องของชอบของแจ่งพอดีเลย มากินเสียสิ
 แจ่ง : ขอบคุณค่ะ วันนี้แจ่งมีเรื่องของแก้วมาเล่าให้คุณยายฟัง
 คุณยาย : เดี่ยวค่อยเล่าก็ได้ กินขนมให้เสร็จเสียก่อน
 แจ่ง : ค่ะ แจ่งตื่นเต้นนะค่ะ อยากให้คุณยายรู้จักแก้ว
 คุณยาย : เรื่องของแก้วนี้ ดีหรือร้ายจ๊ะ
 แจ่ง : เรื่องดีค่ะ ดีมาก ๆ ด้วย แก้วเขาได้รับเลือกให้เป็นนักเรียนดีเด่นของโรงเรียนปีนี้ค่ะ
 คุณยาย : แจ่งคงชอบแก้วมาก จึงดีใจกับเขา สนุกกับเขามากหรือ
 แจ่ง : ค่ะ คุณยาย สนุกกันเพราะตอนเย็นเรากลับบ้านด้วยกันทุกวัน แจ่งกับแก้วชอบอะไรเหมือน ๆ กัน
 คุณยาย : ชอบอะไรบ้างล่ะ ที่เหมือนกัน
 แจ่ง : เราชอบสวมเสื้อยืดและนุ่งกางเกงยีนส์เหมือนกัน ชอบดูกีฬาแต่ไม่ชอบเล่นเหมือนกัน และก็ชอบดูหนังฟังเพลงเหมือนกันค่ะ ที่ต่างกันก็มีนะค่ะ คือ แจ่งพูดอะไรตรง ๆ แบบที่คุณยายว่า ขวานผ่าซาก แต่แก้วเขาระวัง เขาไม่ว่าใครเลย พูดก็เพราะ คุณยายคงเดาได้นะค่ะว่าเพื่อน ๆ ต้องชอบแก้วมากกว่าแจ่ง

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ

ภาษาไทยช่วยให้คนไทยรักและเข้าใจกันได้อย่างดี

- คุณยาย : แล้วนักเรียนดีเด่นนี้ เขาเลือกด้วยเกณฑ์อะไรล่ะจ๊ะ
- แจ้ : คุณครูบอกว่า แก้วเป็นคนที่มีการยาดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และใส่ใจการเรียนดีเยี่ยมด้วยค่ะ แก้วพูดจาไพเราะอ่อนหวานกับทุกคน ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นใคร เวลามีคนมาศึกษาดูงานของโรงเรียน แก้วมักได้รับเลือกให้เป็นผู้นำชมค่ะ แล้วเวลาที่เขาจะกลับ มักชมแก้วให้ใคร ๆ ได้ยินว่า แก้วพูดเพราะ พูดเก่ง และพูดชัด แก้วก็จะตอบว่า “ขอบพระคุณค่ะ”
- คุณยาย : ยายก็สอนแจ้บ่อย ๆ ไม่ใช่หรือว่า การพูดเป็นสิ่งสำคัญ เราต้องพูดให้เพราะและพูดให้ชัด เก่งหรือไม่เก่งก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง
- แจ้ : แก้วเขาเป็นคนมีน้ำใจด้วยค่ะ เวลาที่มีเพื่อนมาขอยืมอุปกรณ์วาดรูป หรือเครื่องมือทำงาน แก้วก็ให้ยืม ทั้ง ๆ ที่ต้องใช้เหมือนกัน และพูดดีกับเพื่อนทุกครั้งเลยคะ ไม่เคยบ่นว่าอะไรเลย

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ

- คุณยาย : ใจดีด้วยนะ แก้วคนนี้
- แจ้ : ค่ะ ที่แจ้ชอบแก้วมากอีกเรื่องหนึ่ง คือ เวลาที่มีเพื่อนมาเล่าเรื่องไม่ดีของเพื่อนคนอื่นให้ฟัง แก้วจะไม่พูดต่อเลยคะ แล้วไม่ให้แจ้วิพากษ์วิจารณ์ด้วย ทั้งแก้วทั้งแจ้ จึงไม่มีเรื่องผิดใจกับเพื่อนคนไหนเลยคะ
- คุณยาย : อย่างนี้เรียกว่า เป็นคนไม่นินทาว่าร้ายใคร
- แจ้ : กับคนอื่นแก้วก็พูดดีนะคะ เวลาไปเดินในร้านขายหนังสือ ใกล้โรงเรียนด้วยกัน พนักงานขายมักจะยืมให้แก้ว เพราะแก้วจะขอบคุณเขาทุกครั้งที่เขาพาไปหาหนังสือที่เราสนใจ หรือไปหยิบหนังสือมาให้เรา แจ้เสียอีกสิ้นเชิง ไม่ค่อยพูดขอบคุณเขา บางทีดูเหมือนตัวเองออกจะหยิ่งนะคะ ชอบคิดว่าเขามีหน้าที่บริการก็ต้องบริการ แต่ตอนนี้แจ้คิดได้แล้วคะ แจ้จะทำตามอย่างแก้ว จะได้มีเพื่อนมาก ๆ ดีไหมคะคุณยาย
- คุณยาย : ดี ลูก
- แจ้ : คุณยายเอาใจช่วยแจ้แน่ะคะ
- คุณยาย : จ๊ะ ยายก็ชอบมีหลานเป็นคนพูดดี มีคนรักคนชมเหมือนกัน ว่าแต่ว่าพูดเหนื่อยหรือยังจ๊ะ ยายว่าหยุดคุยแล้วมากินลอดช่องของโปรดของแจ้เสียก่อนดีไหม
- แจ้ : ดีค่ะ ขอบพระคุณค่ะ แจ้รักคุณยายมากที่สุดในโลกเลยคะ

ภาษาไทยช่วยให้คนไทยรักและเข้าใจกันได้อย่างดี

ข้อคิดจากเรื่อง

เรื่อง **พูดดี มีเสน่ห์** เป็นบทสนทนาระหว่างยายกับหลาน ให้ข้อคิดว่าการพูดเป็นสิ่งสำคัญ การพูดดีเป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังพอใจ สบายใจ โดยผ่านการเลือกสรรถ้อยคำที่สุภาพไพเราะเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล พูดความจริง พูดมีสาระประโยชน์ มีเหตุผลที่น่าสนใจ น่าเชื่อถือ คนพูดจึงมักได้รับความชื่นชมรักใคร่ มีเสน่ห์ชวนให้คนอยากคบหาสมาคมด้วย

ความรู้เกี่ยวกับการพูด

การพูดมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเรา เราต้องพูดจาสื่อสารกับคนที่แวดล้อมใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ครูอาจารย์ คนที่ต้องพบปะเกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรีในกิจกรรมการเรียน การงานอาชีพ และวิถีทางดำเนินชีวิตในแต่ละวัน เช่น คนขายของ คนเก็บเงินค่าโดยสารรถประจำทาง คนเก็บขยะ บุรุษไปรษณีย์ และอื่น ๆ การพูดกับคนที่แวดล้อมใกล้ตัวอาจมีเรื่องราวที่หลากหลายทั้งมีสาระและไม่มีสาระ เรื่องพูดคุยเล่าสู่กันฟัง เรื่องการแสดงความคิดความเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ประสบพบเห็น ซึ่งอาจสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันหรือขัดแย้งต่างมุมมองกัน แต่การพูดกับคนอื่นที่มีใช้คนที่แวดล้อมใกล้ตัว อาจเป็นการพูดที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกันโดยหน้าที่การงาน การประกอบอาชีพ การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการพูดอย่างเป็นทางการกับที่ประชุมชน การพูดกับคนจำนวนมาก เช่น กล่าวคำอวยพร กล่าวปาฐกถา กล่าวสุนทรพจน์ บรรยายทางวิชาการ อภิปราย ได้วาทะ หรือการพูดกึ่งทางการ เช่น แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม แสดงความคิดเห็นทางวิชาการ เล่านิทานเล่าประสบการณ์ โดยทั่วไปผู้ที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจการงาน มีมนุษยสัมพันธ์

และทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ ส่วนใหญ่มักเป็นคนที่มีประสิทธิภาพในการพูด เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่า **พูดดี พูดเก่ง กล่าวพูด และมีมารยาทในการพูด** ส่วนหนึ่งเป็นความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนที่ลอกเลียนแบบกันได้ยากเรียกว่ามี **พรสวรรค์** อีกส่วนเป็นความสามารถที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ฝึกฝน พัฒนา ที่กล่าวว่า เป็นความสามารถที่ได้จาก **พรแสวง** นั่นเอง

พูดดี หมายถึง การพูดที่ใช้ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ ออกเสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง มีจังหวะหนักเบาและน้ำเสียงตามความหมายของข้อความหรือเรื่องราว เลือกใช้ถ้อยคำและคำลงท้ายเหมาะสมกับเรื่องราว กาลเทศะ และบุคคล พูดคำจริง ไม่พูดคำเท็จ ไม่พูดบิดเบือนความจริง ไม่พูดส่อเสียดหรือยุยงใส่ร้ายป้ายสีกัน รู้ว่าอะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูด เช่น ไม่พูดเรื่องที่เป็นการลวงล้าหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งนอกจากเป็นการเสียมารยาทแล้วยังอาจผิดกฎหมายด้วย ไม่พูดสิ่งที่ทำให้กระทบกระเทือนใจ หรือทำให้ผู้อื่นเกิดอึดอัด อับอาย โดยเฉพาะท่ามกลางที่ประชุมชน ไม่พูดถึงสิ่งที่ป็นอับมงคลในงานมงคล เป็นต้น พูดดียังหมายรวมถึงการมีมารยาทในการพูดที่ให้ความสำคัญกับผู้ฟังหรือคู่สนทนา เช่น สบตา ยิ้มแย้มแสดงความเป็นมิตร เปิดโอกาสให้ผู้ฟังหรือคู่สนทนาได้พูดหรือแสดงความคิดเห็น ใส่ใจความรู้สึก ความพึงพอใจของผู้ฟังหรือคู่สนทนา ไม่ชิงพูด ไม่พูดขัดหรือแทรกก่อนที่คู่สนทนาจะพูดจบความ ที่สำคัญการพูดดีต้องเป็นการพูดที่สื่อความหมายให้เข้าใจในทางสร้างสรรค์ พูดแล้วทำให้คนพอใจ สบายใจ มีความสุข เกิดผลดี เกิดความรัก ความสามัคคี และความเจริญก้าวหน้าในหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ เช่น การพูดให้กำลังใจคนที่กำลังผิดหวัง พูดให้คนมีมานะอดทนต่อสู้กับความยากลำบาก พูดให้คนคลายความวิตกกังวล ความโกรธ ความอิจฉาริษยา พูดให้คนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์สังคมและประเทศชาติ

พูดดี มักมีพื้นฐานมาจากการคิดดี คิดถูกต้อง คิดสุจริต คิดอย่างมีเหตุผล คิดถูกวิธี คิดถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ มากกว่าประโยชน์ส่วนตน การคิดดีนั้นควรคิดในทางที่สร้างสรรค์ มีสติกำกับ สติทำให้เกิดปัญญา ปัญญาทำให้รู้เห็นถึงแนวทางที่ควรทำควรปฏิบัติ เมื่อต้องถ่ายทอดความคิดดีโดยการพูดเพื่อสื่อสารไปให้ผู้อื่นรับรู้หรือนำไปปฏิบัติ ก็ย่อมเป็นคำพูดที่ดีตามไปด้วย ทั้งนี้สิ่งที่ต้องระวังให้มากเกี่ยวกับการพูดนั้น คือ **ต้องคิดก่อนพูด** คิดถึงความควรไม่ควร คิดถึงความรู้สึกของผู้ฟัง คิดถึงผลได้ผลเสียที่ฟังจะได้รับ การพูดโดยไม่คิดมักทำให้เกิดใจกัน ทำลายสัมพันธ์ภาพที่เคยดีต่อกัน ทำให้เสียประโยชน์ เกิดผลเสียหาย และอาจนำภัยมาสู่ตน สู้บุคคลที่แวดล้อมใกล้ชิด สู้สังคมและประเทศชาติ อย่างที่เรามักกล่าวกันว่าเป็นโง่เขลาภัย ดังคำโคลงสุภาษิตนฤพุมนาการที่ว่า

พาที่มีสติรู้	รอลิด
รอบคอบรอบแลผิด	ก่อนพร้อม
คำพูดพ่วงลิขิต	เขียนร่าง เรียงแธ
ฟังเพราะเสนาะต้อง	โสดทั้งห่างภัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พูดเก่ง หมายถึง การพูดที่มีกลวิธีในการพูดเพื่อให้น่าสนใจ น่าประทับใจ พูดแล้วเกิดผลดีผลสำเร็จ คนพูดเก่งมักมีวิธีการพูดที่ทำให้คนฟังสนใจ เพลิดเพลิน สนุกสนาน มีลีลาการพูดที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตน ประกอบกับการแสดงสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียงได้สอดคล้องกับเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึก มีการสอดแทรกมุกตลก คำคม สำนวนโวหาร คำประพันธ์ที่ไพเราะ และน่าสนใจ ในช่วงจังหวะการพูดที่เหมาะสมก็เป็นกลวิธีหนึ่งในการสร้างบรรยากาศ ความน่าเชื่อถือ และความประทับใจแก่ผู้ฟัง พูดเก่งมีลักษณะการพูดดังนี้

๑. พูดได้สาระความรู้ ได้เนื้อถ้อยกระตังความ อ้างอิงข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ได้ถูกต้อง แม่นยำ เกิดประโยชน์และผลสำเร็จตามที่มุ่งหมาย

๒. พูดตรงประเด็น ตรงตามหัวข้อที่พูด และตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เนื้อหาสาระที่พูดไม่สับสนวุ่นวาย ลำดับความให้เข้าใจง่าย เนื้อหาที่เป็นใจความสำคัญ สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เป็นใจความรองหรือใจความที่เชื่อมโยงกัน

๓. พูดคล่อง ออกเสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง เป็นธรรมชาติ ไม่ติดขัด ใช้คำถูกต้อง ตามความหมาย เลือกสรรถ้อยคำได้คมคาย สอดคล้อง เหมาะสมกับเรื่องราว อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ฟัง

กล้าพูด หมายถึง การยอมพูดสิ่งที่ควรพูดโดยไม่เกรงกลัววิหิพลหรืออันตราย มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองบนพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่ตนมีตนรู้ เพื่อประโยชน์และผลสำเร็จ ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวม โดยคำนึงถึงถึงกาลเทศะที่ควรพูดด้วย เช่น ทักท้วง เมื่อเห็นผู้ทำผิดหรือทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม เสนอความคิดเห็นหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนากิจการงาน กล้าพูดกล้าแสดงความจริงใจ และรับผิดชอบ ต่อคำพูดของตน เมื่อพูดเรื่องใดไปแล้ว เกิดผลเสียหายต้องยอมรับว่าตนพูดไปจริง และยอมรับผิด โดยกล่าวคำขอโทษหรือขอถอนคำพูด

มารยาทในการพูด

มารยาท หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออกให้ปรากฏทางกายและทางวาจา อย่างถูกต้อง เรียบร้อย งดงาม ตามคตินิยมของคนในสังคม มารยาทเป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้มีวัฒนธรรมที่ดีงาม การพูดให้ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึงมารยาทตามคตินิยมของสังคมดังกล่าว มารยาทในการพูดจะมุ่งเน้นมารยาทที่แสดงออกทางวาจาเป็นประเด็นหลัก คือ การใช้ถ้อยคำที่สุภาพ เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ เช่น เมื่อพูดกับผู้ใหญ่ควรให้เกียรติ ให้ความเคารพ สำนวณกิริยาอาการ ให้สุภาพเรียบร้อย ใช้น้ำเสียงพูดที่นุ่มนวล ไม่พูดแทรก โตเถียง ล้อเลียน

ภาษาไทยช่วยให้คนไทยรักและเข้าใจกันได้อย่างดี

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ

หรือกล่าววาจาจาบจ้วง เมื่อพูดกับเพื่อน พูดอย่างมีมิตรไมตรีต่อกัน มีความจริงใจ ไม่พูดคำหยาบคำคะนอง โดยเฉพาะในที่สาธารณะ ไม่พูดโอ้อวด ก้าวร้าว ยกตนข่มท่าน หลีกเลี่ยงการถามเรื่องส่วนตัว ไม่ทักทายด้วยถ้อยคำที่ทำให้เพื่อน ไม่สบายใจ รู้จักกล่าวคำขอโทษ คำขอบคุณ เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นต้น

การพูดในโอกาสต่าง ๆ

การทักทายปราศรัย

การทักทายเป็นมารยาทของทุกสังคม เมื่อพบคนที่รู้จักกันย่อมต้องทักทาย ปราศรัยกันเพื่อแสดงไมตรีที่มีต่อกัน ในการทักทายปราศรัยควรใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟัง สบายใจ

คนแต่ละชาติอาจทักทายด้วยถ้อยคำที่ต่างกัน เช่น คนไทยนิยมทักว่า *ไปไหนมา* โดยมีได้มีเจตนาแท้จริงว่าต้องการรู้คำตอบ หรืออยากรู้เรื่องส่วนตัวของผู้อื่น คนตอบจะตอบเพียงเพื่อแสดงไมตรีเท่านั้น ไม่ถือเป็นเรื่องจริงจังนัก

คนที่สนิทสนมกันอาจทักด้วยเรื่องที่ใกล้ตัว เช่น *ทำการบ้านหรือยัง กินข้าวหรือยัง มาโรงเรียนแต่เช้าเลยนะ วันนี้ใครมาส่ง* การทักทายผู้ใหญ่หรือผู้ที่ไม่คุ้นเคย ต้องใช้ถ้อยคำที่สุภาพตามแบบที่นิยมกัน เช่น *สวัสดีค่ะ* หรือ *สวัสดีครับ* พร้อมน้อมไหว้แสดงความเคารพ และอาจถามตามมารยาทว่า *คุณครูสบายดีหรือคะ ท่านสบายดีหรือครับ* หรือทักทายตามสถานการณ์ เช่น *ท่านออกกำลังกายหรือคะ คุณครูกำลังจะไปสอนหรือครับ คุณยายมาทำบุญหรือคะ*

การแนะนำตนเอง

ในบางโอกาส เราจำเป็นต้องแนะนำตนเองว่าเราเป็นใคร และเหตุที่แนะนำตนเองนั้นมีจุดมุ่งหมายใด เช่น นักเรียนที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำชมนิทรรศการของโรงเรียน เมื่อพบผู้มาชมงาน นักเรียนต้องพูดแนะนำตนเอง บอกชื่อ บอกชั้นเรียน และบอกหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนที่ไปติดต่อหน่วยงานหรือสถานที่บางแห่ง เช่น สถานที่ฝึกงานระหว่างปิดภาคเรียน เมื่อไปถึงสถานที่นั้น ต้องแนะนำตนเองว่าชื่ออะไร เรียนอยู่ชั้นใด โรงเรียนใด และแจ้งธุระที่มาติดต่อให้ชัดเจน

ในงานเลี้ยงต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บางครั้งต้องนั่งร่วมโต๊ะอาหารกับผู้อื่น อาจแนะนำตนเองด้วยการบอกชื่อ บอกความสัมพันธ์กับเจ้าของงาน แต่ควรระมัดระวังไม่ให้เป็นการอวดตน ฝ่ายคู่สนทนาก็ควรแนะนำตนเองไม่ควรรื้อร่ เพราะอาจทำให้อีกฝ่ายอึดอัดไม่สบายใจ

การแนะนำตนเองไม่ว่าโอกาสใด ควรมีคำขึ้นต้นว่า *สวัสดี* และมีคำลงท้าย *ครับ* หรือ *ค่ะ* แสดงความสุภาพด้วย เช่น *สวัสดีครับ* *สวัสดีค่ะ*

การสนทนา

การสนทนาเป็นกิจกรรมที่คน ๒ คนหรือมากกว่าพูดคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ระหว่างกัน ในโอกาสหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การสนทนาในที่ประชุมชน การสนทนาในรายการโทรทัศน์ การสนทนากับบุคคลแรกรู้จักในงานสังคมต่าง ๆ การสนทนากับผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกันดี

ในการสนทนาควรเลือกเรื่องที่ตนเองและคู่สนทนามีความรู้และความสนใจร่วมกัน อาจเป็นเหตุการณ์ปัจจุบันหรือเรื่องที่กำลังเป็นข่าว เรื่องที่เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น การสนทนาในงานมงคลสมรสควรพูดถึงแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่พูดเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจ ขณะรับประทานอาหารไม่ควรพูดเรื่องหวาดเสียวหรือเรื่องที่ชวนให้รังเกียจหรือน่าขยะแขยง

ผู้สนทนาต้องเป็นผู้รู้จักฟังและรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้ร่วมสนทนา ควรเปิดโอกาสให้ผู้สนทนาได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นด้วย ถ้าผู้สนทนาพูดผิด ไม่ตรงความเป็นจริง ไม่ควรตำหนิตรง ๆ ควรหาวิธีอธิบายหรือชี้แจงที่แยบคาย ให้ผู้สนทนาเข้าใจได้เอง เช่น อาจบอกว่าเคยได้ยินเรื่องมาอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร ถ้าหากหาวิธีชี้แจงไม่ได้ควรเปลี่ยนเรื่องสนทนาเสีย ขณะฟังแม้รู้สึกเบื่อก็ควร ควบคุมความรู้สึก ไม่แสดงความอึดอัด เบื่อหน่าย และควรหาวิธีจบการสนทนา โดยไม่ทำลายความรู้สึกของผู้สนทนา

ข้อควรระวังในการสนทนาทุกโอกาส คือ ไม่พูดแต่เรื่องส่วนตัวของตน โดยที่ผู้อื่นไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่โอ้อวดความสามารถของตน ไม่ทับถมผู้สนทนา ไม่ินทาว่าร้ายผู้อื่น ไม่พูดเพื่อเจือส่อเสียด ไม่พูดเรื่องลามกอนาจาร

การพูดติดต่อทางโทรศัพท์และการรับโทรศัพท์

เมื่อมีผู้โทรศัพท์ติดต่อไป ผู้รับโทรศัพท์ควรพูดทักทายก่อน ส่วนผู้ติดต่อไป ควรแจ้งแก่ผู้รับโทรศัพท์ให้ชัดเจนว่า ตนเป็นใคร ประสงค์จะพูดกับใคร เรื่องใด และควรพูดให้กระชับ เพื่อจะได้ไม่เสียเวลา ผู้รับโทรศัพท์ควรพูดด้วยน้ำเสียง ที่เป็นมิตร แสดงความมีน้ำใจในการรับฝากข้อความ และถามเกี่ยวกับข้อความ ที่รับฝากให้ถูกต้องครบถ้วน เมื่อต้องตามผู้อื่นให้มารับโทรศัพท์ ควรบอกผู้ติดต่อ ให้ชัดเจนว่า บุคคลที่ผู้ติดต่อต้องการจะพูดด้วยนั้นอยู่ที่ใด ถ้าต้องตามมารับโทรศัพท์ จะใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใด

ตัวอย่างการพูดโทรศัพท์

๑. ผู้รับ : สวัสดีค่ะ
 ผู้ติดต่อ : สวัสดีครับ ผมอรรถพล ขอพูดกับอาจารย์กาญจนา ครับ
 ผู้รับ : กำลังพูดอยู่ค่ะ
 ผู้ติดต่อ : ผมขอเวลาอาจารย์ตอนนี้ได้ไหมครับ
 ผู้รับ : ได้ค่ะ
 ผู้ติดต่อ : (พูดธุระของตนเอง)
๒. ผู้รับ : สวัสดีครับ บ้านคุณบรรเจิดครับ
 ผู้ติดต่อ : ขอพูดกับคุณบรรเจิดค่ะ
 ผู้รับ : ตอนนี้คุณพ่อไม่อยู่ครับ จะฝากข้อความไหมครับ
 ผู้ติดต่อ : ขอฝากข้อความว่า เพื่อนชื่อวัชรินทร์ ขอเลื่อนนัดส่งต้นฉบับ หนังสือไปเป็นวันพรุ่งนี้ เวลาเดิมได้หรือไม่ ให้ติดต่อกลับ ด้วยค่ะ
 ผู้รับ : ขอเบอร์ติดต่อกลับด้วยครับ
 ผู้ติดต่อ : เบอร์ ๐ ๒๒๗๗ ๗๗๗๗ ค่ะ
 ผู้รับ : ขอทวนนะครับ ฝากข้อความว่า “เพื่อนชื่อวัชรินทร์โทรมา ถามว่าจะขอเลื่อนนัดส่งต้นฉบับหนังสือไปเป็นวันพรุ่งนี้ เวลาเดิมได้หรือไม่ ขอให้ติดต่อกลับ เบอร์ ๐ ๒๒๗๗ ๗๗๗๗”
 ผู้ติดต่อ : ถูกต้องค่ะ ขอขอบคุณค่ะ สวัสดีค่ะ
 ผู้รับ : สวัสดีครับ

คิดตรอง ลองทำดู

๑. แบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพูดจากบทประพันธ์ต่อไปนี้
 - (๑) ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักสรรถ้อยอรร้อยจิต
 แม้นพูดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา
นิราศภูเขาทอง ของ พระสุนทรโวหาร (ภู่)
 - (๒) จะพูดจาปราศรัยกับใครนั้น อย่าตะคั่นตะคอกให้เคื่องหู
 ไม่ควรพูดอ้ออิงขึ้นมึงกู คนจะหลอกลวงลามไม่ขามใจ
 แม้จะเรียนวิชาทางคำขาย อย่าปากร้ายพูดจาอัชฌาสัย
 จึงซื่อง่ายขายดีมีกำไร ด้วยเขาไม่เคื่องจิตคิดระอา
 เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
 แม้นพูดดีมีคนเขาเมตตา จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสม
นิราศพระบาท ของ พระสุนทรโวหาร (ภู่)
 - (๓) คิดก่อนจึงค่อยทำจงจำไว้ ทำอะไรต้องคิดทั้งหน้าหลัง
 อย่าปล่อยตัวให้ทำตามลำพัง ต้องเอาใจเหนียวรั้งเสมอไป
 ก่อนจะทำสิ่งใดใจต้องคิด ถูกหรือผิดทำอย่างนี้ดีหรือไม่
 ถ้าหากเห็นว่าไม่ดีมีโทษภัย ต้องหาทางทำใหม่ทำให้ดี
พรจากพ่อ ของ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ

๒. ช่วยกันหาสำนวนที่คล้ายหรือตรงข้ามกับสำนวน “ขวานผ่าซาก” พร้อมยกตัวอย่างพฤติกรรมหรือการแสดงออกตามสำนวนนั้น ๆ ประกอบ
๓. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำว่า “มารยาทดี” กับ “มีสมบัติผู้ดี”
๔. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ “ผู้มีน้ำใจดี” หรือ “ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี” ว่าเป็นอย่างไร
๕. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า “การสำรวจกิริยาอาการ” คืออย่างไร
๖. จับคู่กับเพื่อนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนักพูดที่ชื่นชอบระบุชื่อ ความสามารถในการพูด และแบบอย่างที่น่าสนใจจะฝึกฝน
๗. ฝึกเขียนบทและแสดงบทบาทสมมติ โดยเลือกหัวข้อต่อไปนี้ หรือตั้งหัวข้อที่น่าสนใจขึ้นมาใหม่
 - ๑) บทสนทนาเกี่ยวกับมารยาทการพูดในที่สาธารณะ
 - ๒) บทสนทนาโต้ตอบทางโทรศัพท์ สอบถามรายละเอียดเพื่อสั่งซื้อหนังสือที่ต้องการ
 - ๓) บทสนทนาโต้ตอบทางโทรศัพท์เพื่อขอข้อมูลในการเดินทางไปสถานที่ราชการหรือสถานที่สำคัญในจังหวัดหรืออำเภอที่นักเรียนเรียนอยู่

๘. แบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้าลักษณะการพูดรูปแบบต่าง ๆ ที่สนใจ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านภายในห้องเรียน
๙. เขียนคำขวัญหรือแต่งคำประพันธ์แสดงความสำคัญของการพูด ผลงานที่ได้รับการคัดเลือกให้นำไปติดไว้ที่ป้ายนิเทศของห้องเรียน
๑๐. รวบรวมคำประพันธ์ที่ไพเราะน่าสนใจเกี่ยวกับการพูด พร้อมระบุที่มา แล้วนำไปติดที่ป้ายนิเทศของห้องเรียนเพื่อให้เพื่อน ๆ ได้อ่านและบันทึกเก็บไว้เป็นคลังความรู้ของตนเองต่อไป

